

Asia: VN/13261/2020

Lausuntopyyntö Suomen kansallisen biotalousstrategian päivityksestä

Tausta

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on pyytänyt lausuntoa kansallisen biotalousstrategian päivityksestä. Suomen ensimmäinen kansallinen biotalousstrategia hyväksyttiin osana valtioneuvoston periaatepäätöstä "Kasvun kärjet" toukokuussa 2014. Se vastaa pitkälti EU:n vuonna 2012 julkaistun biotalousstrategian linjauksia. Biotalousstrategia päivitetään vastaamaan toimintaympäristön muutoksia ja Marinin hallituksen ohjelmaa. Päivityksen pohjana ovat EU:n vuonna 2018 päivitetty biotalousstrategia sekä syksyllä 2019 hyväksytyt Suomen valmistelemat biotalouspäätelmät.

Tavoitteena on laatia vuoteen 2035 ulottuva biotalousstrategia, jonka kärkenä on tuottaa systemaattinen, kattava ja kokonaisvaltainen biotalouden arvonlisää kehittävä toimenpideohjelma. Biotalousstrategian visio on "Kestävästi kohti korkeampaa arvonlisää". Se on selkeä suunnanmuutos vuoden 2014 biotalousstrategiaan, jossa strateginen päämäärä oli lisätä merkittävästi biotalouden tuotannon määrää. Päivitetty strategia ei ota kantaa tuotannon määrään, vaan pyrkii siihen, että entistä korkeampaa arvonlisää kyetään luomaan biotalouden eri sektoreilla.

Lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) kiittää TEM:iä mahdollisuudesta tulla kuulluksi tärkeässä biotalousstrategian päivitystyössä. STM tuo esiin seuraavassa esitetyt havainnot:

Biotalousstrategian kohdassa 3.4. Bioressien ja muiden ekosysteemipalveluiden käytettävyyden ja kestävyys yhtenä toimenpiteenä on "Otetaan käyttöön geenitekniikan uusia työkaluja, hyödynnetään geenivarjoja aikaisempaa monipuolisemmin ja tehostetaan jalostusprosesseja" Geenitekniikan uusilla työkaluilla pystytään todellakin hyödyntämään geenivarjoja aiempaa monipuolisemmin, ja niiden avulla voidaan myös tehostaa jalostusprosesseja. On kuitenkin huomioitava, että kansainväliset sopimukset ja EU-säätely asettavat juridisia rajoitteita, joiden takia kansallinen liikkumavara niiden hyödyntämisessä on toistaiseksi hyvin rajallinen. Tulevaisuuden käyttömahdollisuudet riippuvatkin paljolti siitä, mihin suuntaan kansainväliset sopimukset ja EU-säädökset sekä niiden tulkinta etenevät.

Vastuutahoina em. kohdassa 3.4 mainitaan MMM, TEM, YM. Jos ko. strategian kohtaan sisältyvät myös muunlaiset geenitekniikan avulla kehitettävät tuotteet kuin elintarvikkeet ja rehut, on huomattava, että sellaisia koskevat EU:n geenitekniikkadirektiivit, joiden osalta vastuuministeriö on STM.

Elintarvikesektorin osalta esitetään sivulla 40 tavoitteeksi uusien geenitekniikoiden käyttöönottoa koskevaa lainsäädännön mukauttamisen tieteen ja tekniikan kehityksen pohjalta. EU-komissio on julkaissut kasveilla käytettäviä tiettyjä uusia genominmuokkaustekniikoita koskevan säädösmuu-

tosaloitteen syksyllä 2021, ja sitä koskeva vaikutusarviointi julkaistaan v. 2022. Komissio aikoo antaa varsinaisen säädösehdotuksen keväällä 2023. Koska uusien genominmuokkaustekniikoiden sääntelystä käytävä keskustelu on varsin polarisoitunutta, olisi meilläkin syytä aloittaa hyvissä ajoin kansallinen keskustelu Suomen tavoitteista ja toiveista asiassa. Valtioneuvoston uusia genominmuokkaustekniikoita käsittelevä selvitys julkaistiin keväällä 2021 (<https://vnk.fi/-/tutkimus-mahdollistavatko-uudet-genominmuokkaustekniikat-kestavaa-kasvua-suomessa-ja-euroopassa->).

Uusia geenitekniikkoja ja niiden käyttöönottoa koskevassa lainsäädännössä on luonnollisesti otettava huomioon tieteen ja tekniikan kehitys. Tieteen ja tekniikan kehitys ei kuitenkaan voi olla sääntelyn muuttamisen yksinomainen lähtökohta.

Koskien sivulla 47 mainittua biomassapohjaisia kemikaaleja ja polttoaineita koskevia kehittämishankkeita, joiden yhtenä tavoitteena on ”Hyödynnetään bioteknologian uusi työkaluja, kuten synteettistä biologiaa ja geenisaksia”, on huomioitava komission tulkinta EU-tuomioistuimen v. 2018 tekemästä uusista mutageneesitekniikoita koskevasta päätöksestä. Komission tulkinnan mukaan EUT:n päätöstä sovelletaan kaikkien v. 2001 jälkeen kehitettyjen uusien genominmuokkaustekniikoiden käyttöön sekä suljetussa käytössä että tarkoituksellisessa levittämisessä ympäristöön joko kokeellisesti tai markkinoitavina tuotteina. Tämä tarkoittaa sitä, että myös synteettiseen biologiaan ja geenisaksiin sovelletaan EU:n geenitekniikkadirektiivejä 2009/41/EY ja 2001/18/EY. Markkinoille asetettavien tuotteiden tapauksessa lupamenettelyt EU:ssa ovat erittäin pitkät ja raskaat, joten käytännössä lupamenettelyyn on resursseja vain suuryrityksillä silloin, kun tuotteella on hyvin suuri markkinapotentiaali. Ko. uusien työkalujen hyödyntäminen Suomessa muutoin kuin perustutkimuksessa edellyttäisikin nykyisen säädöskehityksen muuttamista.

Tuula Helander

Johtaja

Bioteknologia ja lääkkeet –yksikkö (BILA)

Turvallisuus ja terveys –osasto (TUTO)

Sosiaali- ja terveysministeriö